

MISYJNY CHARAKTER EUCHARYSTII W ŚWIETLE NAUKI JANA PAWŁA II w liście apostolskim „*Mane Nobiscum Domine*”

Problematyka misyjna i ewangelizacyjna należała do najczęściej poruszanych przez Jana Pawła II. Nauka papieska koncentrowała się zasadniczo zarówno wokół podstawowych założeń katolickiej misjologii w znaczeniu uniwersalnym, jak i dotyczyła kwestii poszczególnych regionów świata uchodzących jeszcze za tereny wybitnie misyjne. Wielką troską ogarniał również Papież kraje, które domagały się tzw. „nowej ewangelizacji”

Rok Eucharystyczny stał się dla Ojca św. kolejną, szczególną okazją do podjęcia w liście apostolskim pt. „*Mane Nobiscum Domine*” tematyki ważnej w swej aktualności, aczkolwiek poruszanej stosunkowo rzadko, a mianowicie eucharystii jako sakramentu będącego dla wspólnoty Kościoła we współczesnym świecie początkiem i programem misji ewangelizacyjnej.

1. Praapostolski charakter osoby i dzieła Jezusa Chrystusa

Warto zauważyć na samym początku naszych analiz, że Sobór watykański II w dekrete „*Ad Gentes Divinitas*”, samej istoty misyjnego charakteru Kościoła dopatruje tajemnicy życia i historiozbawczego działania samego Boga: „*Kościół pielgrzymujący ze swej natury jest misyjny, ponieważ swój początek bierze wedle planu Ojca z posłania Syna i z posłania Ducha Świętego*”¹ Trynitarne źródło misji prowadzi więc do szczególnej realizacji komunii w Kościele, której fundamentem i centrum jest eucharystia.

Wg Jana Pawła II zaś źródło misyjności Kościoła posiada charakter wybitnie chrystocentryczny. Osoba Jezusa Chrystusa i Jego posłannictwo w świecie, stanowi centrum ziemskiej historii apostołstwa chrześcijańskiego. Odkupieńczy zaś, charakter apostołstwa Zbawiciela z racji swego pierwotnego

---

¹ AG, 2; M. Amaladoss, *Making All Things New. Mission in Dialogue*. Anand 1990, s. 273.

pochodzenia, możemy nazwać praapostolstwem² W Jego zmartwychwstaniu zaś dokonała się swoista konsekracja całego świata³

Odkupieńczy charakter misji Jezusa Chrystusa zdecydował również o jego uniwersalizmie, faktyczności i realności uczestnictwa osoby ludzkiej w posłannictwie Chrystusa jako Proroka, Kapłana i Króla. Jako Pośrednik między Bogiem a człowiekiem, czyni nas uczestnikami swej Boskiej natury. Sprawia to, że oprócz ziemskiego aspektu apostołstwa Jezusa, możemy również wymienić, integralnie z nim związany, wymiar wybitnie niebiański, ponadczasowy, eschatologiczny. Wszystko bowiem to, co ziemskie jest odbłaskiem rzeczywistości niebiańskich⁴

Jezus uświęca, gdy odpuszcza grzechy, ustanawia eucharystię. Mocą swego zbawczego posłannictwa dokonuje szczytu misterium paschalnego. W ten sposób dopełnił tajemnic i zapoczątkował jednocześnie dzieło ewangelizacji Kościoła. Do czynności bowiem ewangelizacyjnych należały wszystkie prawdy dotyczące tajemnicy objawienia się Boga w swoim Synu, począwszy od wcielenia poprzez głoszenia ewangelii, działalność cudotwórczą, powołanie uczniów i Apostołów. Następnie, szeroko pojęta działalność eklezjotwórcza Odkupiciela, zakończona krzyżem i zmartwychwstaniem, wniebowstąpieniem i zesłaniem Ducha Świętego⁵ Dynamizm tych tajemnic sprawia wg Jana Pawła II, że „*kiedy naprawdę doświadczyło się Zmartwychwstałego, pożywając Jego Ciało i Jego Krew, nie można zatrzymać tylko dla siebie przeżywanej radości. Spotkanie z Chrystusem, stale pogłębiane w eucharystycznej bliskości, wzbudza w Kościele i w każdym chrześcijaninie potrzebę dawania świadectwa i ewangelizowania*”⁶ W tej prawdzie zasadza się również aspekt na wskroś antropologiczny i personalistyczny dzieła ewangelizacyjnego, wpływający bowiem z dynamiki przeżywania Boga paschalnego przez osobę ludzką, będącego jednocześnie pozytywnym nakazem dla człowieka przepowiadania słowem i świadectwem Radosnej Nowiny. Autentyzm i głębia tego procesu w swym radykalizmie, oraz eschatologicznej nowości, stanowi niejako dla człowieka i całej wspólnoty Kościoła imperatyw kategoriowy dzieła ewangelizacji. Obecność Jezusa Chrystusa eucharystycznego sprawia, że każdy doświadczywszy Jego mistycznej obecności, staje się misjonarzem historycznego wydarzenia zmartwychwstania Odkupiciela,

² E. Weroń, *Apostolstwo katolickie*, Poznań 1987, s. 63; A. Szafranski, *Partycypacje*, Warszawa 1973, s. 111n.

³ M. D. Chenu, *Lud Boży w świecie*, Kraków 1968, s. 61-84; Y. Congar, *Chrystus i zbawienie świata*, Kraków 1968, s. 149-165.

⁴ LG, 8.

⁵ J. Kudasiewicz, *Historiozbawcza interpretacja tekstów eucharystycznych*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 25(1978)4, s. 137-144.

⁶ MND, 24.

którego uobecnia każda sprawowana liturgia eucharystyczna. W ten sposób możemy mówić o programowym charakterze eucharystii w jej wymiarze misyjnym i ewangelizacyjnym. W samej bowiem treści, wg Papieża, wyrażony został, zasadniczy styl wpływający na człowieka indywidualnego i społecznego, a w szczególności na świat jego kultury, jako wybitnego środowiska realizacji jego osobowej natury, nie tylko w wymiarze religijnym i kościelnym⁷

2. Obrzęd dziękczynienia człowieka za dzieło stworzenia i odkupienia

Charakterystyczne jest dla tego dokumentu, że nauka Jana Pawła II o konkretnych formach wymiaru eucharystycznego misyjności Kościoła, poprzedzona zostaje jednak zagadnieniem wartości procesu przygotowawczego do sprawowania eucharystii, od którego autentyczności uzależnia Ojciec św. i warunkuje skuteczność dzieła osoby Boga i dynamicznej odpowiedzi ze strony człowieka odkupionego.

Na pierwszym więc miejscu stawia medytację o przesłaniu, które niesie ze sobą sama treść teologiczna eucharystii, dotycząca charakteru indywidualnego i wspólnotowego życia człowieka. Papież uściśla, że chodzi tutaj przede wszystkim o „*postawy, jakie podpowiada, życiowe, jakie wzbudza*”⁸ Zauważamy więc w tym miejscu, że Papieżowi zależy na nakreśleniu programu wybitnie pastoralnego, praktycznej realizacji w życiu codziennym zasad religijnych, moralnych i etycznych wpływających właśnie z pobożności eucharystycznej.

Eucharystia w sposób dosłowny oznacza obrzęd dziękczynienia, chwaleń i uwielbienia. Dla Jana Pawła II, dziękczynienie więc stanowi zasadniczą część „*programu*” eucharystii⁹ Zasadniczo uwzględnia ono dwie prawdy, a mianowicie stworzenie i odkupienie. Warto w tym miejscu zauważyć, że również KKK uczy, że „*Eucharystia jest ofiarą dziękczynienia składaną Ojcu, uwielbieniem przez które Kościół wyraża Bogu swoją wdzięczność za wszystkie Jego dobrodzieństwa, za wszystko, czego On dokonał przez stworzenie, odkupienie i uświęcenie. Dlatego Eucharystia oznacza przede wszystkim „dziękczynienie*”¹⁰ Papież niewątpliwie uwzględnia w całej pełni prawdę o eucharystii jako szczególnej formy dziękczynienia za stworzenie i odkupienie. Jednakże na pierwszym miejscu stawia potrzebę dziękczynienia

⁷ J. Kudasiewicz, *Eucharystia w historii zbawienia*, w: *Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego*, Warszawa 1982, 193-232.

⁸ MND, 25.

⁹ MND, 26.

¹⁰ KKK, 1083.; Cz. Bartnik, *Dogmatyka katolicka*, t. II, Lublin 2003, s. 700cc.

za dar Chrystusowego odkupienia: „W Jezusie, w Jego ofercie, w Jego bezwarunkowym `tak` wobec woli Ojca jest `tak` `dzięki` i `amen` całej ludzkości”¹¹

Teologia eucharystycznego dziękczynienia człowieka, w świetle nauki Ojca św., koncentruje się dalej, zasadniczo na ukazaniu chrystologiczno-soteriologicznego fundamentu naszego życia i działania. Stanowi to jednocześnie szczególne zadanie dla Kościoła w epoce sekularyzacji kultury, wielokrotnie odcinającej się od wiary w osobowego Boga, a w przypadku Europy, dodatkowo od swych chrześcijańskich korzeni. W zamian za to, lansuje się ideologie propagujące prawdy o samowystarczalności człowieka. W istocie jednak wg Jana Pawła II, człowiek nie może do końca zrozumieć siebie i sensu swej egzystencji, odcinając się od Boga, objawionego w swym Synu, Jezusie Chrystusie.

Tajemnica ta pozwoliła Papieżowi przejść do drugiego środowiska dziękczynienia za dzieło stworzenia. Wynika ono już z różnych form i płaszczyzn życia codziennego człowieka: „wcielenie programu eucharystycznego w codzienność, tam, gdzie się pracuje i żyje – w rodzinie, w szkole, w fabryce, w różnorodnych warunkach życia – oznacza między innymi dawanie świadectwa, że w rzeczywistości ludzkiej egzystencji nie można uzasadnić bez odniesienia do Stwórcy. Stworzenie bowiem bez Stwórcy ginie”¹² Odznaczający się tym samym aspekt transcendentny osoby ludzkiej i całego wszechświata, pozwala w sposób szczególny trwać właśnie w dziękczynieniu. Przeżywając jednocześnie w sposób właściwy głębię a zarazem autonomię wszelkich rzeczywistości ziemskich i kształtować właściwy charakter relacji między ludzkich.

3. Kultura Eucharystii

Misyjny aspekt tajemnicy eucharystii koncentruje się wg Jana Pawła II wokół postawy i zachowania każdego chrześcijanina. Powinno ono zmierzać do dawania takiego świadectwa na co dzień, aby jeszcze bardziej stawała się aktualna w swej dynamiczności prawda o obecności osobowego Boga w świecie.

W tym kontekście mówi Ojciec św. o swoistej „*Kulturze Eucharystii*”¹³ której cechą nadrzędną jest dialogiczność. W imię tego powinna dalej rozwijać się kultura dialogu, która właśnie z eucharystii bierze siłę i pokarm. Obszar jego oddziaływania i realizacji powinien nie tylko ograniczać się do sfery życia religijnego i kościelnego człowieka. Lecz rozszerzać się do sfer uniwersalnych

¹¹ MND, 26; J. V. Allmen, *Celebrer de salut*, Paris 1984, s. 12-30.

¹² MND, 24.

¹³ MND, 26; Cz. Bartnik, *Teologia kultury*, Lublin 1999, s. 227-240.

i ogólnoludzkich: „*Błędem jest uważać, że publiczne odniesienie do wiary mogłoby naruszać słuszną autonomię państwa i instytucji cywilnych, czy nawet rodzić postawy nietolerancji*”¹⁴ Wszelkie zaś błędy, których nie uniknął Kościół w tej dziedzinie, wg Jana Pawła II były powodem pewnej zasadniczej niekonsekwencji chrześcijan względem własnych założeń doktrynalnych o znaczeniu fundamentalnym. Właściwa bowiem postawa eucharystycznego dziękczynienia skłania przede wszystkim człowieka do autentycznego naśladowania Chrystusa ukrzyżowanego aż po śmierć męczeńską.

4. Sakrament solidarności międzyludzkiej

Program eucharystii zawiera w sobie wartości, które prowadzą do kształtowania się autentycznej solidarności ogólnoludzkiej. Dzięki temu Kościół jeszcze intensywniej będzie mógł przeżywać świadomość swej wspólnoty o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym, dotyczącym zarówno komunii Boga z człowiekiem, jak i wspólnoty między ludzką: „*Każda Msza św. nawet kiedy celebruje się ją w ukryciu i w najbardziej zapomnianym zakątku ziemi, nosi znamię uniwersalności. Chrześcijanin, który uczestniczy w Eucharystii, uczy się z niej być rzecznikiem komunii, pokoju, solidarności we wszystkich okolicznościach życia*”¹⁵

Sytuacja społeczno-polityczna współczesnego świata, w której nie brak tragizmu, antagonistycznych podziałów, niemalże w każdej dziedzinie życia człowieka. Ponadto stale powiększająca się liczba krwawych aktów terroryzmu, gwałtu i przemocy, oraz konfliktów zbrojnych i nie powinny chrześcijan pogrążyć w świecie rozpacz i beznadziei. Jednakże „*bardziej niż kiedykolwiek wzywa chrześcijan, by przeżywali Eucharystię jako wielką szkołę pokoju, gdzie formują się mężczyźni i kobiety, którzy na różnych szczeblach zaangażowania w życie społeczne, kulturalne, polityczne, działają na rzecz rozwijania dialogu i komunii*”¹⁶

Ostatnim przejawem realizacji prawdy misyjnego charakteru eucharystii wg Jana Pawła II jest czynne zaangażowanie się w budowę społeczeństwa bardziej sprawiedliwego i braterskiego¹⁷ Prawda ta w świetle jego nauki wynika z samej istoty eucharystii jako sakramentu najwyższej miłości Boga do świata i człowieka odkupionego. Odkupiciel, realizując swym w ziemskim posłannictwie odwieczność Bożej miłości, dokonał jednocześnie radykalnej przemiany świata wartości ludzkich. Miłość bowiem, będąc zasadniczą

¹⁴ MND, 26.

¹⁵ MND, 28.

¹⁶ MND, 28.

¹⁷ MND, 28; E. Sienkiewicz, *Chrystus sens dziejów narodu w Polskiej refleksji wiary*, Poznań 2003, s. 87nn.

wartością, wyrażającą jednocześnie ducha Bożego prawa, stała się podstawowym kryterium autentycznego postępowania człowieka w duchu Jego ewangelii¹⁸ Szczególnym przejawem jej realizacji jest pokora, rozumiana jako kategoria służby na wzór pokornej obecności wśród nas Chrystusa eucharystycznego. Wzywając swoich uczniów do postawy naśladowania, pouczył jednocześnie, że *„Jeśli kto chce być pierwszym, niech będzie ostatnim ze wszystkich i sługą wszystkich”* (Mk 9, 35). Papież rozwijając myśl o pokorze Boga, objawionego w swoim Synu zauważa tutaj, że właśnie atmosfera pokory towarzyszyła godzinie Ostatniej Wieczery – ustanowienia eucharystii. Najdobitniej chociażby świadczy o tym gest umywania nóg Apostołom przez Jezusa (J 13, 1-20). W tym wyjaśnia się jednocześnie jeden z najistotniejszych sensów eucharystii, jako sakramentu pokornej i służebnej miłości do człowieka. W imię tego, Rok Eucharystyczny, domaga się również świadectwa szczególnej wrażliwości chrześcijan na los każdego człowieka, a w szczególności człowieka ubogiego. Wyszczególnia tutaj Jan Paweł II wspólnoty diecezjalne i parafie w których nie brak wielu różnorodnych przejawów ludzkiego ubóstwa, choroby, starzenia się, bezrobocia, znoszonych przeciwności losu i emigracji. Jan Paweł II więc, z całym naciskiem podkreśla, że *„nie możemy się ludzić: tylko po wzajemnej miłości i trosce o potrzebujących zostaniemy rozpoznani jako prawdziwi uczniowie Chrystusa (por. J 13, 35; Mt 25, 31-46). To właśnie jest kryterium, wedle którego będzie mierzona autentyczność naszych celebracji eucharystycznych”*¹⁹ W ten sposób dopełnia się jednocześnie prawda o misyjnym charakterze eucharystii jako sakramentu solidarności z najuboższymi. Będącego dziełem najdoskonalszej miłości Boga do każdego człowieka najdoskonalszego owocu Chrystusowego odkupienia.

Zakończenie

Na zakończenie należy podkreślić wybitnie antropologiczny aspekt rozważań papieskich na temat misyjności, którą niesie ze sobą sakrament eucharystii. Z pewnością Jan Paweł II nawiązuje do podstawowych prawd konstytuujących eucharystię, czerpiących z tajemnicy Chrystusowego odkupienia. Ale w konsekwencji, ów wymiar antropologiczny misyjności eucharystycznej koncentruje się wokół ściśle określonych postaw osoby człowieka, zarówno o charakterze moralnym i wybitnie eklezjalnym, jak i mających swe zasadnicze odniesienie do jego życia w społeczności ogólnoludzkiej.

¹⁸ Tenże, *Koncepcja „Rewolucji wspólnotowej” w polskiej teologii uczestnictwa*, Poznań 2003, s. 63nn.

¹⁹ MND, 28.